

Jedan posjet znamenitom Perastu

Raul Hury, Split

U potrazi za temama i vrsni reporter nekad mora da stane, kada naiđe na toliko mnogo tema, da se ni sam ne može snaći. U tom momentu, najradije bi se našao u jednoličnoj ravnici, gdje se talasa nepregledno more žitnog klasja. Međutim susrevši se sa tolikom množinom detalja, zbunjuje se i lice mu poprima izraz dječaka, koji se samo čudi i misli da sanja. Tu olovka i papir postaju nemoćni i on, kroničar dnevne štampe, ako bi želio da bude realist morao bi biti slikar, a ne običan reporter. Takove su nas misli zakupile, jednog od ovih naših sunčanih dana, kada smo se slučajno našli na južnom dijelu Jadrana, na putu od Dubrovnika do Kotora.

Čim smo brodom od HercegNovog prešli rt Sv. Nedjelje, mislili smo, da je naše putovanje u ovom zalivu koji mnogi nazivaju fjordom, završeno i da je to sve. Ali, najednom su se pred nama otvorila vrata. Bila je to samo varka prirodne, koju je stvarala ova neobična geometrija okolnih brda, koja su tu nadjačala more.

Pred nama se ukazao tjesnac, koji se sve više sužavao, a na kraju, na drugoj obali jedva se nazirao stari i oronuli grad Perast. Ušli smo dakle u taj hodnik, koji poslije ove širine zaista predstavlja uzak prostor, jer u svom najužem dijelu širok je svega 350 metara. Tu, na ovoj širini, on nosi naziv »Verige«.

Vele, da se tako zove po tome, što su ga u Srednjem vijeku zatvarali lancima (verigama) protiv gusarskih lada. Ima i drugih priča o tom nazivu, ali ova nam je ostala u pameti i činila se najtočnijom.

Naš brodić, koji kao i svaki naš, naše male obalne plovidbe pristaje svugdje gdje ima kuća, svečano je manevrirao prema otočićima, koji su se stidljivo kupali pred Perastom. Iskočili smo na obalu i našli se za tren u ovom gradiću, koji je nekad bio grad, a danas mu zidove kuća i palača resi bršljan i drugo zelenilo.

No mi smo, kao pravi ljudi s mora nekako instinktivno sa znatiželjom, već u prvom susretu primili taj dojam nečeg što pred nama lagano

Marko Martinović na času s ruskim pitomcima 1608. god.

Škola prije restauracije - XVII. st.

Portret admirala Matije Zmajevića

umire. Neki putnici sa broda rekoše nam, da je to »Mrtvi grad«. Bili smo ipak svijesni negdje u sebi, da baš nije tako, jer kada staviš prst u more, u vezi si sa cijelim svijetom, pa ne možeš nikako umrijeti.

Zato se i nismo složili s time, iako smo u jednom škrtom vodiču uočili statistiku, da je grad Perast u XVIII. stoljeću brojio 2000 stanovnika, a danas ima oko 300.

Pošto nismo bili slikari, prešli smo odmah u djelo, jer smo osjećali, da ćemo ovdje naići na mnogo toga, ne samo po pričanju, već po činjenicama, koje su se otkrivale pred nama. Znali smo, da ćemo naići na mnogo detalja, koji su redovito neprijatelji planiranih slova i mimo naše volje, zahvatili smo dakle samo dijelić ovog vanrednog i čudnog pejzaža.

Tako smo ušli u grad Perast.

Ušli smo u grad, gdje su nekad pomorstvo, trgovina i kultura imali svoju rijetku renesansu, koja je i na kućama bez krovova ostavila svoje vidne tragove, a na potomke ponos i poštenje.

Ovaj mali dijelić Boke, čiji je narod u prošlosti uvijek isticao svoj narodni jezik, Turci nisu nikada uspjeli osvojiti. Godine 1654. Peraštani su malim snagama odbili jaku tursku vojsku, koju je vodio Mehmed-aga Rizvanagić. U salonu palače Visković, pored bodeža Don Carlosa španjolskog silnika, koža su ubili Peraštani, nalazi se i puška poginulog Mehmed-age. U »Zavičajnom muzeju« u spomen ove bitke nalazi se mač iz XV. stoljeća, koji je poklonio hrvatski ban Petar Zrinski — Peraštanima, poslije pobjede nad Turcima.

Posli smo dakle tragom muzeja, jer tu na ovom prostoru vlada duh prirode i prošlosti. Tu nema ni daška opatijsko-turističke atmosfere. Tu nema jazz-muzike. U muzeju smo sreli mnoštvo portreta, od kojih su neki radovi baroknog slikara Tripa Kokolje — Peraštanina.

Impozantna slika Matije Zmajevića, priča nam o ovom admiralu Baltičke flote, koji je zapovijedao sa flotom od 143 broda i koji je polagao ispite pred ruskim carem Petrom Velikom godine 1712. Za izvanredne zasluge u pomorskim bitkama protiv Švedana i za izgradnju flote imenovan je bio admiralom.

Stavljajući po strani sve ostalo, što okružuje ovu sredinu, jer bi se morali na svakom predmetu zaustaviti jednakom pažnjom, posli smo tragom pomorstva i došli do slike, koja predstavlja značajan dokumenat pomorske prošlosti Perasta.

Među svojim učenicima, ruskim kneževima i boljarima na satu iz nautike, okružen stoji Peraštanin Marko Martinović, pomorac i matematičar. Godine 1698. ruski car Petar Veliki, poslao je odabrane ruske plemiće u Perast, da izuče pomorsku vještinu. Nad slikom stoji hrvatski natpis:

— KNEZOVI ALIITI PRINCIPI
— VLASTELLI ALLITTI BOIARI
— BORIS IVANOVICH KURAKIN
— PASENOCH — CZAREV
— JAKOB — IVANOVICH I — ABAV
— PETAR GALLICIN —
— MITAR GALLICIN —
— FEDOR GALLICIN —
— GIVRACH — IGLKOV
— MIHAILO — IGLKOV
— AVDRIA — IGLKOV
— IVAN — DANILOVICH
— ANDRIA IVANOVICH — REPNIN

na desnoj strani, slijede imena ruskih boljara:

— ABRAM — FEODOROVICH — BRAT
— CZARIZE — MOSKOVSKI
— WLADIMIR — SAROMETOV —
— BRAT GENERALOV
— IVAN — REXEVSKI — SIN —
— VELIKOCHA
— BLACHO — DARXITECIJA
— MIHAILO — VRTICEV
— NIKITA — IVANOVICH
— I VRACH — BTVRLIN
— MIHAILO — MATTVSKIN

Napustili smo ovu skromnu, ali bogatu riznicu jedne velike prošlosti i bili smo ponosni, što smo se rodili na moru, koje nas združuje sa svjetovima.

Ostavili smo »Mrtvi grad« i krenuli dalje, okruženi ovom čudnom zemljom, gdje su izrasle ove admiralske snage i na kojoj žarko cvijeće od raznolikih ruža do japanskih kamelija, živi u skladu s tvrdim sivim kamenom okolnih brda. Otišli smo dalje i nismo rekli zbogom. Asocijacijom misli sada smo razumjeli tematiku nedavno preminulog pjesnika Boke, — Frane Alfirevića:

Nikad ti ne bih mogao reći

Zbogom

Zemljo neizrecive ljepote.